

ים

דיעון תכנית ימית לישראל, ינואר 2015

פעילות תכנית ימית לישראל – הסדנה הבין-לאומית השנייה

הסדנה הבין-לאומית השנייה של תכנית ימית לישראל התקיימה בתאריכים 9-11.12.2014 בטכניון ובתל-אביב, בהשתתפות הוועדה המייעצת הבין-לאומית לתכנית. ועדה זו מורכבת מצוות מומחים עולמיים בתחום התכנון המרחבי הימי (MSP) ובתחומי המדיניות הימית, הסביבה הימית, הכלכלה והחברה. הוועדה המייעצת מתכנסת אחת לחצי שנה לסדנת עבודה משותפת. בסדנה מציג הצוות המשלב את התקדמות התכנית הימית, ומתייעץ עם חברי הוועדה על כיווני ההתקדמות הרצויים בהמשך התהליך. הסדנה עסקה בתוצרי שלב א' ו-ב' של התכנית וכן בתכנון ימי באמצעות תרחישים.

בחלקה האחרון של הסדנה התקיים כנס פתוח לקהל שכותרתו "אסטרטגיה וניהול משאבים במרחב הימי". בכנס הרצו אברי שפולר מחברת ביפול אנרגיה, עמית מור מחברת אקו אנרג'י – שניהם יועצים בצוות התכנית הימית, סטפני מורה, חברת הוועדה המייעצת הבין-לאומית, ועמי איילון. ניתן לצפות בהרצאות דרך אתר התכנית, וכן לראות חלק ממצגות המרצים.

מרכיב מרכזי בתהליך העבודה על התכנית הוא שיתוף הציבור ובעלי העניין, במטרה לקבל הערות והצעות ולשם חשיבה משותפת. מפגש בעלי העניין הבא יתקיים בטכניון ב-18.2.15, ויעסוק בגיבוש אמצעי המדיניות להשגת מטרות התכנית.

" אין לנו ניסיון בלהיות חברים בברית. נלחמנו בהרבה מאוד בריתות. מעולם לא היינו חלק מברית, בטח לא ברית אסטרטגית. לי אין ספק שהדיון באסטרטגיה מחייב לא רק לראות את ישראל כאי מלאכותי, אלא גם כחלק מקואליציה אזורית-עולמית-כלכלית- בטחונית. בעולם של היום אי אפשר לדון בהיבטים אסטרטגים מבלי לדון בנושא זה."

(מתוך הרצאתו של עמי איילון)

הודעתה של רשות ההגבלים העסקיים מיום 23.12.014 לקבוצות 'דלק' ו'נובל' על החלטתה שלא להגיש את הצו המוסכם לאישור בית הדין, ושקילתה מחדש להוציא קביעה שלפיה כניסת דלק ונובל ללווייתן היא הסדר כובל שלא קיבל את אישור בית הדין, עוררו דיון ציבורי סוער.

לפי רשות ההגבלים, בחודשים האחרונים התגבשה תמונה כוללת שלפיה התועלת לציבור מהצו המוסכם פחותה מהחלופה בגלל היווצרות מספר נסיבות חדשות. בין היתר, התקבלו ברשות אינדיקציות משמעותיות כי הצו המוסכם לא ייצור פתרון תחרותי של ממש שיפתור את בעיית המונופול בשוק. עלה חשש כי גורמים בממשלה תולים את יהבם על ההסדר וממתינים לתוצאותיו, וחשוב שאלה יפעלו כבר עתה לקידום התחרות בתחום. לדברי הרשות, היא מודעת לכך שלקביעה שלה עשויות להיות השלכות על המשק, ולכן קוראת לכל משרדי הממשלה לעשות יד אחת ולפעול בצורה נמרצת כדי למזער אותן. למרות השלכות אלה, הרשות סבורה שדרוש טיפול שורש כדי לתת פתרון אמיתי לבעיית המונופול בשוק.

בתחילת חודש דצמבר נפגש שר התשתיות הלאומיות, סילבן שלום, עם שר האנרגיה האמריקאי, ארנסט מוניז, ודן עמו במגוון סוגיות אנרגיה, ובהן יצוא גז ישראלי לאירופה באמצעות צינור גז ימי מישראל לקפריסין, ליוון ומשם לאיטליה, שתהיה **שער הגז הישראלי** לאירופה.

הוועדה לשמירה על הסביבה החופית (ולחו"ף) אישרה את תכנית מתאר עכו בכפוף למספר תיקונים. אחד התיקונים המעניינים מעלה את הדרישה לשנות את ייעוד הקרקע באזור טבלאות הגידוד מ-"שטח ציבורי פתוח" ל-"**ים עם הוראות מיוחדות**". עוד בולחו"ף, אישרה הוועדה הממיינת את הבקשה להקמתו של מלון בשכונת בת גלים במטרה לקדם תיירות ומלונאות בעיר חיפה. בהחלטה קבעה הוועדה שלציבור תינתן זיקת הנאה בחזית המיזם, ושקומת הקרקע של המלון תהיה פתוחה לציבור. יש לשים לב כי הולחו"ף קובעת שעל הוועדה המקומית חיפה לקדם **מדיניות תכנון** לחזית החוף באזור זה.

לאחר מאבק בן יותר מארבע שנים החליטה הוועדה המחוזית מרכז לקבל את עמדת המשרד להגנת הסביבה ולאשר להפקדה את תכנית רשות הטבע והגנים שלפיה **יש להכיר בכל אזור חוף פלמחים כגן לאומי ללא כפר נופש**. על פי החלטת הוועדה מתחילת חודש דצמבר 2014, ההפקדה תיעשה לאחר דיון במועצה הארצית, ונוסף על כך יינתן שיפוי ליזם כפר הנופש כתנאי למתן תוקף לתכנית.

משרד החקלאות ופיתוח הכפר – אגף בכיר לדיג ולחקלאות מים, **הודיע על כוונתו** לפרסום נהלים, לתיקון תקנות ולקביעת תנאים ברישיונות במהלך שנת 2015 לצורך מימוש מדיניות שימור והבטחת המשך הקיום של משאב דגה פורה וזמין הן לטובת פעילות דיג מסחרית ומקצועית הן לטובת הציבור הרחב המגלה יותר ויותר עניין בתחום הדיג ובסביבה הימית בכלל.

בין היתר, בכוננת המשרד לבצע מהלכים תוך שיתוף הציבור, כגון: לקבוע נוהל בעניין רישיונות דיג, שיקבע מנגנונים מעודכנים לקבלת רישיונות דיג ולאופן השימוש בהם, לרבות הבחנה בין פעילות דיג מקצועית לדיג חובבים; להגביל פעילות דיג בעונת הרבייה של דגים בים התיכון ובכנרת; להגביל את כמות הדגים המותרת לדיג בשיטות השונות של דיג חובבים; להגביל דיג באזורים נוספים במרחב הים התיכון כדי למנוע פגיעה בהתחדשות אוכלוסיית הדגים.

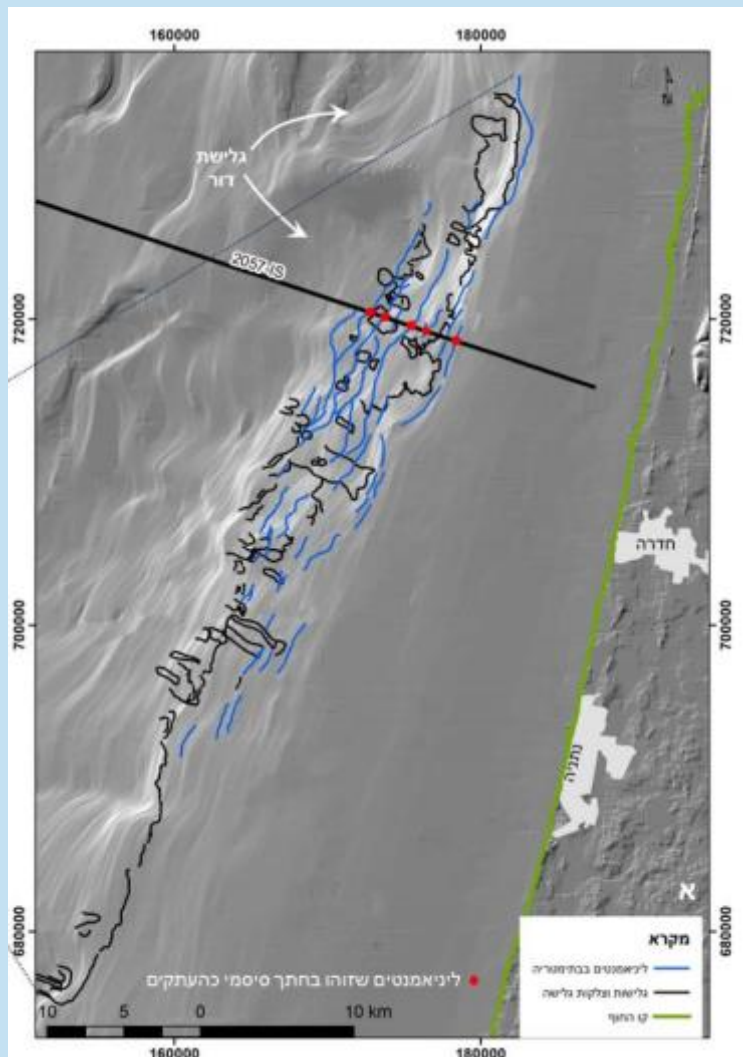
דיג חובבים בישראל (מקור: ויקיפדיה)

עשור לצונאמי באוקיינוס ההודי

לפני עשור, בתאריך 26.12.2004, פגעו גלי הצונאמי בחופי האוקיינוס ההודי. תוצאות האסון היו קטלניות – למעלה מ-200,000 איש נהרגו – והשלכות חברתיות, כלכליות וסביבתיות חריפות נגרמו. גלי הצונאמי שנגרמו עקב רעידת אדמה חריגה בעוצמתה היו בלתי נמנעים, אך תוצאות אסון הטבע יכלו להיות בהיקף קטן בהרבה. תכנון מבוסס מידע וידע, רב-תחומי, המכיר במאפייניו המיוחדים של הים ובהשפעותיו על האדם, יכול להפחית את הסיכון מאירועים בלתי צפויים שכאלה. כך הודגם (אם כי בצורה חלקית) בפגיעתו של הצונאמי ביפן ב-2011.

ההקשר הישראלי

במלאת עשור לאסון ההוא מתחדד הצורך בתכנון המתחשב במאפייניו הפיזיים הייחודיים של הים, ובפרט באלה הלא-צפויים. **דו"חות שלב א'**, תיאור המצב הקיים, של **תכנית ימית לישראל** עוסקים בנושאים הקשורים לסיכונים שעלולים לנבוע ממאפייניו הפיזיים של הים התיכון. בין הדו"חות ניתן למצוא דו"חות בנושאים שינוי האקלים, ההיבטים הגאולוגיים והאוקיינוגרפיה הפיזיקלית. דוגמה הקשורה לסיכונים אפשריים לקווי תשתית ומתקנים ימיים, ואפילו להיווצרות צונאמי בקו החוף הישראלי, היא גלישות הקרקע במדרון היבשת. לפי **הדו"ח של חברת "אקולוג"** הנמצא ב**אתר התכנית**, ונשען על מקורות רבים, גלישות קרקע הן אחד הסיכונים הגאולוגיים המאיימים במרחב הימי של מדינת ישראל, וגלישות בסדרי גודל שונים נצפו לכל אורך שולי מדף היבשת ומדרון היבשת של המרחב הימי. מקורן של גלישות אלה הוא ככל הנראה פעילות סייסמית.

לפי הדו"ח ישנן כ-100 גלישות קרקע לאורך מדרון היבשת בין אשקלון לדור, ושטחן נע בין קמ"ר בודד לכמה עשרות קמ"ר. גלישת פלמחים ("הפרעת פלמחים") היא האלמנט הפיזיוגרפי הבולט ביותר לאורך מדף היבשת הישראלי שמדרום לראש הכרמל. הגלישה ניכרת במבנה מוארך בכיוון צפון-מערב, אורכה כ-51 ק"מ ורוחבה מעל 11 ק"מ. גבולה המזרחי הוא באזור קו העומק של 60 מ'. גלישה משמעותית נוספת היא גלישת דור ("הפרעת דור"), שמורכבת למעשה ממערכת של גלישות המתפרסות על שטח כולל של 650 קמ"ר מדרום לאזור ראש הכרמל.

באיור משמאל, מפה מתוך דו"ח אקולוג: מוצגים קו החוף באזור חוף השרון (ירוק) וגלישות הקרקע שמולו (שחור). גלישת דור מופיעה גם כן (חצים לבנים).

השפעות כלכליות, חברתיות וסביבתיות של תכנון מרחבי ימי

מחקר חדש (בהכנה) הנושא את השם "Ocean Planning's Impact: An economic, environmental, and social retrospective" מנסה להעריך את התועלת מתכניות מרחביות ימיות באמצעות בחינת השפעות התכנון ותוצאותיו עבור חמש תכניות שמומשו במקומות שונים: מדינת מסצ'וסטס (Massachusetts), מדינת רוד איילנד (Rhode Island), פארק שונית המחסום הגדולה באוסטרליה (Great Barrier Reef Marine Park), ים ברנץ הנורווגי (Norway's Barents Sea) ובלגיה.

תוצאות המחקר מראות כי:

- מבחינה כלכלית התכניות הניבו ערך כלכלי ממוצע של 60 מיליון דולר מתעשיות חדשות (בעיקר רוח), ושמרו על הערך הכלכלי של תעשיות קיימות.
- מבחינה סביבתית התכניות הגבירו את הגנת הסביבה, צמצמו פגיעה של תעשיות בבתי גידול רגישים, הפחיתו את פליטת הפחמן, והפחיתו את הסיכון של דליפות נפט.
- מבחינה חברתית התכניות עודדו מעורבות, שיתוף ומחקר ימי.

מחקר זה היה במרכזו של סמינר רשת (Webinar) בתחילת חודש דצמבר, 2014. הקלטה של סמינר רשת זה זמינה בכתובת: <http://openchannels.org/node/8289>.

Fish Carbon – מושג חדש בתחום שינוי האקלים

לאוקיינוסים השפעה ניכרת על מערכת האקלים, וכרבע מהפחמן הדו-חמצני שנפלט על-ידי האנושות נקלט על ידי האוקיינוסים כפחמן אי-אורגני מומס (למידע נוסף – [הדו"ח](#) של פרופ' אלון אנגרט, שינוי האקלים והשפעתו הצפויה על הים והחוף בישראל, באתר [תכנית ימית לישראל](#)).

דו"ח אחר, של GRID-Arendal בשיתוף UNEP ו-Blue Climate Solutions, סוקר את תפקידם של בעלי חוליות ימיים – בהם דגים, יונקים וצבים, במחזור הפחמן של האוקיינוס. הדו"ח מתאר שמונה מגנונים אקולוגיים ופיזיולוגיים שבהם בעלי החוליות הימיים אוגרים פחמן או עוזרים למתן את שינוי האקלים. מטרת פרסום זה להביא לשימוש במושג Fish Carbon לדיון בשינוי האקלים, לשיח המחקרי ולניהול הימי, ובסיומו מוצעים אמצעי מדיניות.

הדו"ח זמין בכתובת: <http://www.grida.no/publications/fish-carbon>.

מחקר זה היה במרכזו של סמינר רשת (Webinar) בסוף חודש נובמבר 2014. הקלטה של סמינר רשת זה זמינה בכתובת: <http://openchannels.org/node/8213>.

הפרשות
חולייתנים (דגים
למשל) עוזרות
להסיע במהירות
פחמן מפני המים
באוקיינוסים

(מתוך דו"ח
GRID-
Arendal)